

§ 319

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle hallituksen esitysluonnoksesta perusopetuslain muuttamisesta

HEL 2024-014275 T 03 00 00

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi seuraavan lausunnon kaupunginhallitukselle hallituksen esitysluonnoksesta perusopetuslain muuttamisesta:

Yleistä

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää hallituksen esitysluonnosta perusopetuslain muuttamisesta kokonaisuudessaan hyvänä ja kannatettavana.

Tutkimustulokset osoittavat, että puhelinten ja muiden mobiililaitteiden tarpeeton käyttö koulupäivän ja oppimistilanteiden aikana häiritsee keskittymistä ja vaikeuttaa näin oppimista. Lasten ja nuorten älylaitteiden ja sosiaalisen median käyttö on tutkimusten mukaan kasvanut. Samalla kasvaa myös älylaitteiden ongelmakäyttö.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on tehnyt aktiivista yhteistyötä kansallisen aivoterveysohjelman kanssa. Tähän on kuulunut Arabian peruskoulussa toteutettu pilottitutkimus, johon osallistui 5.- ja 7.-luokkalaisia. Molemmilla ikäryhmillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys digilaitteiden rajoittamisen ja levottomuuden ja yliaktiivisuuden vähenemisen, sekä toisaalta pitkäjänteisyyden ja tehtävien loppuunsaattamisen kyvyn lisääntymisen välillä.

Tulos on linjassa kansainvälisien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan lasten lisääntyneen digilaitteiden käytön ja hyvinvoinnin indikaattorien heikkenemisen välillä on vahva kausaalinen yhteys.

Tutkimukset ja asiantuntijat ovat myös havainneet, että puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttö koulussa voi lisätä kiusaamisen riskiä, erityisesti digitaalisen kiusaamisen muodossa.

Puhelimien ja muiden mobiililaitteiden käyttö

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytön osalta siten, että puhelimen käyttö oppitunnin aikana sallittaisiin vain tiettyihin laissa säädettyihin tarkoituksiin.

Lisäksi koulun olisi annettava tarpeelliset järjestyssäännöt puhelimien ja muiden mobiililaitteiden käytöstä koulupäivän aikana.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että asia saaminen lainsäädännön tasolle on kannatettavaa. Esitetty muutos tulee parantamaan niin oppilaiden, opettajien kuin koulun muun henkilökunnan työrauhaa ja turvallisuutta.

Jos puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytön rajoitukset ulotetaan koskemaan myös välitunteja, voidaan nämä tauot käyttää aiempaa paremmin liikkumiseen ja sosiaalisiin kohtaamisiin. Tutkimusten mukaan nuorten liikkuminen ja sosiaaliset, sekä tunnetaidot ovat tärkeitä hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta. Näitä opitaan yhdessä muiden kanssa toimiessa.

Helsingin kaupungin peruskoulujen järjestyssäännöissä on asiaan jo puututtu. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on toimintamalli, jonka mukaisesti koulut rajaavat oppilaiden puhelinten käyttöä koulun järjestyssäännöissä. Oppilaiden puhelimet voidaan velvoittaa jo nykyisen lain näkökulmat huomioiden pidettäväksi koulupäivän aikana poissa näkyvistä ja häiriöttömässä tilassa. Opettajan luvalla ja ohjeistuksella puhelimia voidaan koulupäivän aikana kuitenkin käyttää oppimisen apuna, mutta tästä sovitaan opettajan kanssa aina erikseen ja tapauskohtaisesti.

Lapsen näkökulmasta koulupäivä muodostaa kokonaisuuden. Tämän vuoksi lautakunta katsoo, että puhelimien ja muiden mobiililaitteiden käyttöä koskien tulisi selvittää mahdollisuus säätää koko koulupäivän aikana huomioiden myös välitunnit, ei ainoastaan oppituntien osalta.

Lisäksi lautakunnan näkemyksen mukaan uudistuksessa tulee ottaa huomioon myös perusopetuslain mukainen aamu- ja iltapäivätoiminta ja selvittää mahdollisuutta ulottaa mobiililaitteiden käyttöä koskevat säännökset myös tähän toimintaan.

Esitysluonnoksen mukaan puhelimen ja mobiililaitteiden käyttö oppituntin aikana oppimistarkoitukseen edellyttää opettajan lupaa ja henkilökohtaiseen terveydenhoitoon rehtorin tai opettajan lupaa. Esitysluonnoksen perusteluiden mukaan lupa voi olla suullinen tai kirjallinen.

Erityisesti henkilökohtaiseen terveydenhoitoon liittyvä puhelimen ja mobiililaitteen käyttö lupa on syytä olla aina kirjallinen tämä turvaa tiedon siitä, että lupa on annettu ja kirjattu ylös lainsäädännön mukaisesti. Esitysluonnoksessa todetaan, että se voidaan esim. pitkäaikaissairauden osalta myöntää lukuvuodeksi. Edellä todettu lisää opettajan tai rehtorin työtä jonkin verran. Lisäksi lupaprosessissa henkilökohtaiseen

terveydenhoitoon liittyen kertyy terveystietoa, joka on arkaluontoista henkilötietoa ja sitä tulee käyttää ja säilyttää asianmukaisella tavalla.

Opettajalla ja rehtorilla on oikeus saada tähän asiaan liittyvät välttämättömät opetuksen järjestämiseen liittyvät tiedot.

Esitysluonnoksen 36 d pykälää (oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita) voisi tarkentaa 29 §:n 3 momentin osalta, jos on tarkoitus, että puhelimen tai mobiililaitte voidaan ottaa haltuun, jos sitä on käytetty ilman lupaa.

Tulevasta lain säädännöstä tulee tehdä lapsivaikutusten arviointi ennakkolisesti, jotta lainsäädännön tavoitteiden toteutumista voidaan seurata.

Aluehallintovirastojen toimivallasta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan perusopetuslakia muutettavaksi siten, että aluehallintovirastot voisivat ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, onko perusopetuslaissa tarkoitettu opetus järjestetty lain mukaisesti.

Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset aluehallintovirastojen käytettävissä olevista sanktioista.

Esitysluonnoksen perusteluissa todetaan, että aluehallintovirasto voi nykyisin kuntalain 10 §:n mukaan kantelun johdosta tutkia, onko kunta toiminut voimassa olevien lakien mukaisesti. Vastaavasti voimassa olevassa laissa valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta säädetään 6 §:ssä laillisuusvalvonnasta niin, että aluehallintovirasto voi kantelun perusteella tutkia, onko ko. laissa tarkoitettua koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaisesti.

Näillä esitysluonnoksen säännöksillä on merkittävä laajennus aluehallintovirastojen toimivaltaan. Erityisesti oma-aloitteista tutkittavaksi ottamista ei ole aikaisemmin ollut.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa esitystä tämän osalta sen koskiessa kaikkia perusopetuksen järjestäjiä yhdenvertaisesti, myös yksityisiä, valtion ja yliopiston harjoittelukouluja. Lapsen oikeuksien näkökulmasta tämä on tärkeä uudistus.

Vastaavia säännöksiä ei ole toisen asteen koulutusta koskevassa lainsäädännössä. Lautakunta toteaa, että tätä tulisi pohtia silloin kun kyse on oppivelvollisuusikäisistä.

Oma-aloitteisesta tutkinnasta olisi hyvä tehdä suunnitelma, joka olisi myös koulutuksen järjestäjien tiedossa, vrt. aluehallintovirastojen työsuojelutarkastuksiin.

Lautakunta korostaa opetuksen järjestäjien yhdenvertaista kohtelua liittyen aluehallintoviraston mahdolliseen oma- aloitteiseen tutkintaan.

Liikunnallinen elämäntapa lisätään osaksi esi- ja perusopetuksen tavoitteita

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että liikunnallinen elämäntapa lisätään osaksi esi- ja perusopetuksen tavoitteita.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää ehdotusta kannatettavana. Ehdotus tukee Helsingin kaupungin voimassa olevaa kaupunkistrategiaa sekä Helsingin kaupungin hyvinvointisuunnitelmaa (HYTE).

Helsingin kaupungin Koulutus 2030 Helsinki oppii – tulevaisuustaidot -toimenpiteisiin on nostettu liikkumisen edistämisen tavoite.

Helsingin kaupungin kaikki koulut ovat osa Liikkuva koulu -ohjelmaa, jonka osalta kaupunki on tehnyt pitkäjänteistä kehittämistyötä koulujen liikunnallisen toimintakulttuurin edistämiseksi.

Helsingin kaupungin jokaisen peruskoulun tehtävänä on kuvata toimintasuunnitelmassaan, miten koulussa edistetään liikunnallista toimintakulttuuria Kouluterveyskyselyn, Liikkuva Koulu-nykytilan arvioinnin ja Move!-mittausten tulosten pohjalta.

Asetuksenantovaltuuksia koskevien säännösten päivittäminen

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että perusopetuslain niin kutsuttu yleinen asetuksenantovaltuutus kumotaan ja samalla perusopetuslaissa asetuksenantovaltuuksia koskevat säännökset päivitetään vastaamaan perustuslain edellyttämiä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa tätä.

Muu säädöshuolto mm. opetuksen epääminen

Esitysluonnoksessa perusopetuslakiin ehdotetaan tehtäväksi myös muuta säädöshuoltoa.

Tämän osalta perusopetuslakiin ehdotetaan esitysluonnoksessa uudelleen käyttöön otettavaksi pykälä 36 c § opetuksen epäämiseen, josta tällä hetkellä säädetään perusopetuslain 36 §:n 3 momentissa. Itse säännökset opetuksen epäämiseen otetaan suoraan tästä kohdasta.

12.11.2024

Muutosta perustellaan opetuksen epäämisen aseman selkeyttämisellä turvaamistoimena kurinpitotoimien sijaan.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kiinnittää huomiota, että perusopetuslain 36 pykälään jää edelleen ojentamistoimena jälki-istunto ja kurinpitotoimina kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen.

Lisäksi pykälässä tullaan edelleen säätämään poistumaan määräämisestä, joka on myös työrauhaa turvaava toimenpide, kuten opetuksen epääminen.

Tähän liittyy myös perusopetuslain 42 d pykälä, jossa säädetään valituskielloista. Esitysluonnoksessa pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siellä nimenomaisesti todetaan, että valittamalla ei saa hakea muutosta 2. 36 c §:ssä tarkoitettuun opetuksen epäämistä koskevaan päätökseen.

Kohdassa todetaan päätöksestä, jota esitysluonnoksenkaan mukaan opetuksen epääminen ei olisi. Päätöksen tekeminen edellyttäisi mm. hallintolain mukaista kuulemista.

Kuten edellä on todettu, opetuksen epääminen on turvaamistoimenpide akuuttiin tilanteeseen, joka kirjataan ja josta ei tehdä päätöstä ja tämä olisi hyvä selkeyttää tässä kohtaa.

Yleisenä huomiona halutaan nostaa harkittavaksi mahdollisuus tuoda perusopetuslain mukaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan sopivat turvaamistoimenpiteet, jotka sieltä tällä hetkellä puuttuvat.

Lopuksi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että tämän tulevan lakimuutoksen vaikutuksia seurataan aktiivisesti lapsivaikutusten, rahoituksen sekä itse toiminnan ja opetuksen järjestämisen osalta.

Rahoituksen riittävyys mittavissa uudistuksissa on erityinen huolen aihe. Vaikka kyseisen uudistuksen vaikutukset rahoitukseen on arvioitu pieniksi, tulee niitä kuitenkin. Samoin hallinnollinen työ lisääntyy.

Suuri huoli digilaitteiden liikakäytöstä, ajoittuu myös muihin kuin kouluaikeihin. Tähän valtakunnalliseen haasteeseen vastaamiseksi tarvitaan monialaista yhteistyötä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on ollut aktiivinen jäsen verkostossa, jonka Aivoliitto yhdessä OPH:n ja THL:n onkännistänyt, ja joka keskittyy lasten ja nuorten digilaitteiden käytön vaikutusten ymmärtämiseen ja niihin vaikuttamiseen.

12.11.2024

Asia/14

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Anu Kangaste, johtava lakimies, puhelin: 310 87180
anu.kangaste(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta 12.11.2024 mennessä.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Anu Kangaste, johtava lakimies, puhelin: 310 87180
anu.kangaste(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano